

Лекція 5.

Інфляція та грошові реформи

Курс “Гроші та кредит”

Роман Корнилюк, к.е.н.

April 2018

Тема 5. Інфляція та грошові реформи

- 5.1. Сутність, причини, та закономірності розвитку інфляції.
- 5.2. Економічні та соціальні наслідки інфляції.
- 5.3. Державне регулювання інфляції.
- 5.4. Особливості інфляції в Україні.
- 5.5. Сутність та види грошових реформ. Особливості проведення грошової реформи в Україні.
- 5.6. Дискусії щодо характеру грошової реформи в Україні.

5.1. Сутність, причини, та закономірності розвитку інфляції.

Сутність інфляції

- **Інфляція** — це тривале і значне **знецінення грошей** унаслідок поглиблення диспропорцій у реальному чи/та монетарному секторах економіки, що зумовлене випереджувальним зростанням пропозиції грошей порівняно з попитом на грошовому ринку та випереджувальним зростанням платоспроможного попиту порівняно з пропозицією на товарних ринках.

Питання ?

- 1— Чи є зростання цін єдиною ознакою інфляції?
 - 2— Чи за будь-яких темпів зростання цін виникає інфляція?
 - 3— Чи за будь-яких причин зростання цін можлива інфляція тощо?
-
- 1— **Прихована інфляція** (в умовах планової економіки). знецінення грошей набуває форми хронічного товарного дефіциту за фіксованих державою цін. Примусові заощадження. Інфляційний навіс.
 - 2— **Спірно.** Але є думка: “Якщо зростання цін є короткочасним, наприклад сезонним, і змінюється наступним їх зниженням, то інфляційних наслідків воно не має”
 - 3— **Проблемно.** “Інфляція - явище досить складне за формою її прояву та за сукупністю чинників, що її спричиняють”

Wiki вам у поміч...

- In economics inflation is a **sustained increase in the general price level** of goods and services in an economy over a period of time.
- When the price level rises, each unit of currency buys fewer goods and services;
- consequently, inflation reflects a reduction in the purchasing power per unit of money – a loss of real value in the medium of exchange and unit of account within the economy.
- A chief measure of price inflation is the inflation rate, the annualized percentage change in a general price index, usually the consumer price index, over time.
- The opposite of inflation is deflation.

source: <https://en.wikipedia.org/wiki/Inflation>

Закономірності інфляційного процесу

- На першій стадії темпи зростання пропозиції грошей випереджають знецінення грошей
- На другій стадії інфляції темпи знецінення грошей випереджають темпи зростання їх пропозиції.
- Унаслідок дії зазначених чинників з'являються так звані інфляційні очікування, люди починають негайно купувати товари не тільки для поточного споживання, а й для майбутнього.
- Як наслідок – інфляційна спіраль.

Вимірювання інфляції

- **індекс цін споживчих товарів (ІСЦ)**

$$\text{ІСЦ} = \frac{\text{Ринкова цінність фіксованого «кошика» на звітну дату } (\sum P_1 g_0)}{\text{Ринкова цінність фіксованого «кошика» на базову дату } (\sum P_0 g_0)} \cdot 100,$$

- **індекс цін виробників промислової продукції (ІЦВ)**

індексу цін Ласпейреса:

$$\text{ІЦВ} = \frac{(\sum P_1 g_0)}{(\sum P_0 g_0)},$$

- **індекс цін ВВП, або індекс-дефлятор ВВП:**

характеризує зміну в часі загального рівня цін на всі товари і послуги, що реалізовані кінцевим споживачам.

Це найбільш широкий показник, який характеризує інфляційні зміни всіх цін.

$$GDPdeflator = \frac{\sum(Q^t * P^t)}{\sum(Q^t * P^0)}$$

то есть,

$$GDPdeflator = \frac{NominalGDP}{RealGDP}$$

Види інфляції (1)

За формами прояву інфляції:

- **цінова інфляція**, що проявляється у формі зростання цін;
- **інфляція заощаджень**, коли знецінення грошей проявляється у зростанні вимушених заощаджень при зафіксованих державою цінах;
- **девальвація**, за якої знецінення грошей проявляється у падінні їх курсу до іноземних валют.

За темпами знецінення грошей:

- **повзуча** - зростання маси грошей в обороті без помітного підвищення чи з незначним зростанням цін — до 5 % на рік;
- **помірна** (5—20 % на рік)
- **галопуюча інфляція** (20—50 %)
- **гіперінфляція** (більш як 100 % на рік)

Види інфляції (2)

За чинниками, що спричиняють інфляційний процес:

- інфляція **витрат**
- інфляція **попиту**

За джерелами походження чинників:

- **інфляція витрат виробництва** - спричинюється тиском на ціни з боку зростання виробничих витрат
- **структурна інфляція** - спричинюється структурними диспропорціями в провідних сферах економіки чи на макроекономічному рівні
- **монетарна інфляція** - спонукається тиском на ціни з боку грошей унаслідок зростання їх пропозиції

Причини інфляції

У найбільш загальному вигляді причини інфляції можна вивести з формули відомого «рівняння І. Фішера» $M \cdot V = Q \cdot P$. Середній рівень цін (P) за цією формулою матиме вигляд:

$$P = \frac{M \cdot V}{Q},$$

5.2. Економічні та соціальні наслідки інфляції.

Негативні наслідки інфляції

- Cost-push inflation (wage spiral)
- Hoarding
- Social unrest and revolts
- Hyperinflation
- Allocative efficiency (price signals are difficult to distinguish from price changes due to general inflation)
- Shoe leather cost (більше стоптується взуття від походів до банку за грошми : -)
- Menu costs (changing prices is itself a costly activity)

source: <https://en.wikipedia.org/wiki/Inflation>

Позитивні наслідки інфляції

- **Labour-market adjustments** (antidote for sticky wage prices)
- **Room to maneuver** (antidote for zero-bounds rate problem, [liquidity trap](#))
- **Mundell–Tobin effect** (знецінення грошей змушує вкладати їх у бізнес)
- **Instability with deflation** (приклад: "Велика Депресія")
- **Financial market inefficiency with deflation** (an increased desire to save could not push interest rates further down, but would instead cause additional money hoarding)

source: <https://en.wikipedia.org/wiki/Inflation>

Соціальні наслідки інфляції

- створює передумови для **перерозподілу доходів** між найманими працівниками та підприємцями на користь останніх. (Зростання товарних цін як прояв інфляції безпосередньо сприяє збільшенню прибутків підприємців і зменшує реальні доходи робітників, службовців та інших верств населення, які змушені купувати товари за зростаючими цінами)
- особливо негативно впливає інфляція на матеріальне становище **людей похилого віку**, які нерідко живуть за рахунок своїх заощаджень
- загальна **невпевненість** підприємців і всіх працівників у перспективі свого економічного становища, загострення соціальних суперечностей.

Економічні наслідки інфляції

- Повзуча інфляція забезпечує тимчасове стимулювання розвитку виробництва
- Вища інфляція спричинює посилення хаотичності і диспропорційності розвитку суспільного виробництва
- Часті коливання і стрибки цін посилюють економічний ризик інвестицій
- Ціна робочої сили нерідко зростає повільніше, ніж ціна засобів виробництва
- Падіння платоспроможного попиту населення
- Відплив капіталів з виробничої сфери в торгівлю
- Порушення роботи платіжної системи
- Негативно впливає на фінансову систему
- Зумовлює падіння курсу національної валюти і погіршує умови ЗЕД

5.3. Державне регулювання інфляції.

Ідея «контрольованої» інфляції від Кейнса

- **Кейнс** і його послідовники вважали,

що різними економічними важелями, у тому числі збільшенням грошової маси в обігу, держава може стимулювати розширення попиту, реакцією на що буде зростання пропозиції, а значить виробництва товарів.

Монетаристська школа: нейтральність грошей

- Теорія **нейтральності грошей** М.Фрідмана і А.Шварц:

“зміна обсягу грошової маси впливає виключно на загальний рівень цін, не "зачіпаючи" при цьому сферу реального виробництва. Це не стосується короткострокових періодів»

Джерело: "Монетарна історія Сполучених Штатів, 1867—1960" (1963)

Теорія раціональних очікувань

Р. Лукас, Н. Уоллес, Т. Сарджент:

- Економічні суб'єкти можуть передбачати будь-які регулятивні заходи уряду («раціональні очікування») і захистити свої доходи від їх впливу.
- Короткострокового ефекту регулювання емісії і зайнятості немає.
- Стабілізаційна політика не має сенсу.
- Ринкова система сама себе підтримує в постійній рівновазі, як би на неї не намагалися впливати чиновники.
- Наслідок – **антиінфляційна політика** в провідних країнах світу протягом 80-90-х рр.

Дефляційна політика

Дефляційна політика включає ряд методів обмеження платоспроможного попиту через фінансово-бюджетний і кредитно-грошовий механізми. Методи д.п. :

- **Фінансова консолідація** - для того, щоб зменшити надходження зайвих грошей в оборот, скорочуються витрати державного бюджету, передусім на субсидії підприємствам, соціальні потреби, інфраструктуру, на потреби військово-промислового комплексу.
- **Кредитна рестрикція** та пряме лімітування (таргетування) випуску грошей в оборот. Підвищуючи облікову ставку центрального банку, регулюючи процентні ставки за пасивними й активними операціями комерційних банків, збільшуючи норму обов'язкових резервів та застосовуючи інші методи, держава скорочує банківське кредитування економіки, знижує кількість грошей в обігу.

- передбачає державний контроль за заробітною платою і цінами.
(в планових економіках)

5.4. Особливості інфляції в Україні.

Особливості інфляції в Україні.

Тема на самостійне опрацювання і практичне заняття:

1. прочитати параграф “5.5. Особливості інфляції в Україні” підручника **Савлук, М.І. Гроші та кредит.**
2. Ознайомитись із останнім випуском аналітичного звіту “**Інфляційний звіт НБУ**”. -
https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=742185

5.5. Сутність та види грошових реформ. Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Теми на практичне заняття і консультацію

- Сутність грошових реформ. Види грошових реформ та способи їх класифікації.
- Особливості проведення грошової реформи в Україні.
- Багатофакторність, багатоцільове спрямування та довготривалість грошової реформи в Україні.
- Порядок випуску гривні в оборот у вересні 1996 р.
- Дискусії щодо характеру грошової реформи в Україні.
- Інфляційно-девальваційна спіраль у 2008-09, 2014-15 рр.
- Реформування готівкового обігу у 2018 р.
- Політика Cashless від НБУ

1. **Електронний конспект лекцій.** Тема 5 ([link](#))
2. Савлук, М.І. **Гроші та кредит** (Розділ 5).
3. Mishkin, Frederic S. ***The Economics of Money, Banking, and Financial Markets***, Business School Edition, 10th ed. Boston: Pearson Publishing, 2013. (Розділ 6 “Monetary Theory”).
4. Інфляційний звіт НБУ. -
https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=742185
5. Корнилюк Р.В. Мічені Нобелем: творець євро Роберт Манделл // Економічна правда. – 2011. -
<https://www.epravda.com.ua/publications/2011/07/15/291947/>

Дякую за увагу!